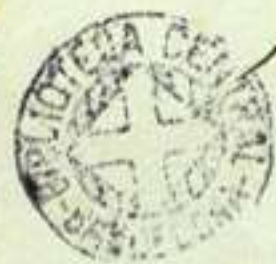


Comedia

en

dos actes y en vers

780



La Dolors Honrada de Nacia

Estrenada en lo teatro Romea,

la nit del

24 de febrer de 1876.

penning

nos actus in curia

in febr. 1860

À ma bienveillante et amoureuse Mère.

L'exemple constant de ses vertus et
 d'entrainable amour, inspira cette production que
 en faible tribut de ardent carino te ofereix
 ta filla

Dolors.

Personatjes

~~met de naam van de persoon~~

Feresa	D ^a Francisca Soler
Rafel	D. H. Goula
Guim	» Leo Fontova
Narcis	» Frederick Fuentes
Anton	» Miquel Simona
Andreu	» Joaquin Pinos
Lau	» Pascinto Parriera
Noy	» C. Fontova.



Acte primer

Menjador de una masia. A la esquerra escala per anar a dalt y duas portes. A la dreta y en primer terme una finestra. Portes laterals en el fora, ab sortida al camp.

Escena primera

- Andreu y Pau. -

And: Ay! Valgam Deu, quina con!

(Fregantse ls ulls)

Pau. Tu tens son? Si qu'es estrany!

(Abуста)

And: Sou tan vell y aixó us estranya!

Pau. Que hi farás! No hi ha pensat qu' anessis enderrant!

Com veig que no t' llevas may

fius que coneixes qu' es hora
d' endressarte l' esmorsa,
com qu' entre dia, per tot,
te trobam sempre roncant
y si a' las set ja no dorms,
es per por de no separ!

And: Com ho fare' si ni adormo!
Los que son espavilats,
ja riuen y s' diverteixan
y a' voltes van a' sarau,
y al poble hi tenen ajicota
y ls venhen sempre fumant:
pero jo que sempre dormo;
res d' aixó no ho puch fer may.
S' enten, quan estich despert,
qu' adormit prou me va gras!
Somio que soch molt rich

y a voltes, fins hisendat!
que se aixerit y bon mosso
y porto jechos d'aquells llarchs,
que les pubilles mes maques
per mi las veig barallar,
y en fi, que com res me manca,
tot hom de mi en fa molt cas!
Y mireu, això es tan dol
no mes que sent somiat,
que vos juro que quant dormo
no'm voldria despertar.

Pau. Si, si, ves somiant truitas
que bona anyada paràs!
Si aixís ho fés la mestressa,
que'm pelaríam de naps!

Aud: No'm parlen d'aqueixa dona,
boig me faria tornar!

Una dona que may dormi,

a mi no m'ho conteu pas,

i del cel es una santa

o's qui es bruixa, això es prou clar!

Pau. Qui t'ho ha dit que no dormia?

Vamos, ja t'han agafat.

And: Frequentemho a tots los altres

y ho veureu lo que us diran!

Lo per mi no ho puch pas dirho

perque m'adormo aviat;

mes en Guim, que en dormi es l'ultim

y l'primer de matinar,

me deya ahí que m'parlavam;

com la bresa no no hi ha cap!

Es en va que m'entretinga

ni que al llit me m'vagi part,

que sempre tinc de deixarla

afanyada treballant;
y si acàs un mal de ventre
mes dematí 'm fa llevar,
ja tinc segur de trobarla
cusint o' trafiquejant,
ab l'ordi, o' ab las olivas,
o' ab los rahins o' ab lo blat.
Jo, ramos, no puch entendre
que no puga parar may!
Per ço un cop que lo seu fill
va venir ab un seu company,
sentint jo que las havian
que p' algun poble o' ciutat
hi havia gent que buscavan
ab molt' ansia y gran afany,
aqueixa cosa que 'n diuen
mohiment confinus; com cal

que vaig dirli, sens pensar-mhi,
vosté si que l'ha trobat,
portils a la seva mare
que may se la ven parlar.

Pau. I així li vas gosa' a dir?

Andr. Ah caram! com qu'és vritat!

Que li veus sense fe res?

Pau. Ah! no, no; lo qu'és jo may;

Andr. Donchs, per ço, a mi no m'agrada
perque no entench com s'ho fa!

Ni un home la granjaria!

Si per ella per tot dona cap.

Si vols fe' una mica l'orni,

o' fer peta' algun badall,

quan te pensas qu'és a casa
te la trovas aldevant.

- 8 -
Escena II.

- Dits, Quim y Teresa. -

(Que baixa per la escala següida de Quim)

Ter. Ah! jo 't flich quina catxasa! (A part a Pau)

And. Ho veus si ho he endevinat?

Ter. Que us heu pensat qu'es diumenge
que ja no us cal treballar?

Vamos, depressa a la vinça

que's passa el temps y's fa fart!

Quim. Y ves que no t'hi adormis (A l'Andreu)
ab los rahins a las mans!

And. Y ves que no t'hi adormis
així si que no ho puch dirho
si avuy me sucherirà.

Pau. Y que es burro aquest així!

(Que riu cridant)

- 8 -

Fer. Aneu! Y que son pesats! (Enfadada)

(Tan y Andreu se'n van pe'l
fondo)

En Narcís, encara dorm

y ells me l'hauran despertat!

Quim (ab ira) Si que fora molta llàstima!

Pobret! com treballa tant!

Fer. (Enfadada) És molt que aixís que poden
la metrallada ja hi cau!

Quim. És que'm fa sortir de tino,
lo mirarte tan babau!

Fer. I vos? Li feu una guerra
sense treva y sens descans,
y també us hi cau la bala,
quan lo tenia al devant!

Quim. Prou! com qu'ell no hi té cap culpa
de que l'hagis malversat:

Ter. De seguir que en lo meu puesto
 vos ho haurian fet igual,
 y sols per martirisarme
 sempre, m'esten marxant:
 Me creya que m'estimaran
 y veig que m'he ben errat,
 en tot hi troben que dir
 de quant jo p'en Narcis faig
 y vos dich que m' doneu pena
 ab aquest modo d'obrar:

Quim.

(Interrumpint ab humilitat)

Si t'estimo, o no t'estimo,
 no t'ho haig de dir, que ja ho saps.
 De bailet a casa heva
 vaig entrar fa' quaranta anys;
 y jo bresa, t'he vist naxer
 y jo, t'he portat a bras

y al demunt dels meus genolls
centes voltes t'he gronxat,
y en les netllades d'invern,
asseguts prop de llar
de caballers y princeses
les rendalles t'he contat:
Lo los goigs de ta infantesa
los he gosat pas a pas;
jo quan tu de lo teu pare
obehint lo trist moment,
te vas casar ab un home,
vell, jugador y malvat; (Senyalant a la Ferrera)
de aqueixos nills, jo las llagrimes
las hi cullit raig a raig!

Fer. (Ab bondat.) En pau deixem a' los morts
puig que ja son compte han dat;
y no recordem mals ratos

despres que ja son passats.

Jo ja sé que m'estimeu

y que probas me n'heu dat

y també a n'en d'arciet!.....

~~Si no que d'entant en tan~~

si no que d'en tan en tan!....

Si a n'ell també l'heu vist neixer,

també l'heu portat a bras,

també a las vetlles d'ivern

cent rondalles li heu contat.....

Per ço quant li feu aflautra,

m' enfado; mes passa ariat:

se que son raseses vostres

que sols sabea d'estimar.

Quim. D'un modo que no l'entéus,

y a fé bresa, que es prou clar.

Jo a tu, desde la infantesa,

Tan sols t'he vist at afanyss;

en Narcís dès que va néixer

jo tan sols l'hi vist gosar.

De nina t'he vist sens mare,

casada, sols Déu ho sap;

de vinda las pobras negres

més que tu no han treballat!

Ni un sol rato de plaher,

ni un sol dia de descans;

y perquè? perquè 'l teu fill,

fos un penyó, un advocat!

y molt serà qu'algum dia.....

Fer. Vamos, Quim, deixeu-me'n pau!

set anys que 'l noy estudia

y encara no us cap al cap!

Quim. Es qu'he vist los sacrificis,

los requits que t'ha costat

y penso ----

Ter.

Qui' us erreu molt (Interrumpint)

creyentvos qu' he patit tant.
Es prou cert qu' he passat penes,
qui' alevada he treballat:

mes jo; puch dir al meu fill, (Satisfeta)

vinda y pobra, vaig quedar
sola ab hi; y quan es volgut
tot la mare t' ho ha donat!

Mireu, Quim, Déu m' ho perdoni,
més sento un orgull tan gran,

quan penso, que sens ajuda,
jo sola, ab lo meu treball,

hi fet ditxos ditxos al meu fill

que ----

Quim. Oh! això es molt dir. Qui ho sab?

(Interrumpint)

Fer. Vos sabeu alguna cosa! (Sobresaltada)
Lo que sia diheu aviat.

Quim. No, dona, no; jo vull dir (Sourient)
que a voltes no s pot lograr
de tindre en eixa vida
completa felicitat.

Fer. Per donarla a lo meu fill
tot ho fare per ma part; (Ab pena)
si Deu aixis no ho disposa,
que s fassia sa voluntat.

Quim. (Notant que se posa trista)
Vaja parlem d'altre cosa
que d'això no acabem may.
Quan ha de venir en Rafel?

Fer. Encara deura tardar. (Animantse)
Vaiig dirli que no vingues
fins que el noy se'n fos anat...

Quim. Se'm fa erú que tinga esperá.
 Després de un camí tant llarg
 Y una ausencia com aquesta
 que ha durat mes de dotze anys!

Fer. Al trobarse aquí en Narcís,
 vaig senti' un neguit tan gran!....
 De pensar que no'm sab res
 me pesa com cent quintals!

Quim. Donchs acabarho d'un cop.

Fer. Avuy, y sens més tardar.
 Lo ja no podria.....

Nar. (Que crida desde dintre)

Mare!

Fer. (Entrabancantse per voler cor-
 re, cridant)

Fill meu! Ay! Jesús, ja vaig.

(Pujant y responent a' Narcís)

Euim.

(Mirantla a' cortir)

Ja està la dona contenta!

Euina cequera mes gran!

Sembla boja detras d'ell!

Ja sabé; que be'n pensat,

l'Acriset s'ho ha mererent!

¡Bon fill; carinyós! No ha estat

may, com los herens del entorn

que sols pensan en gastar!

¡Y es mes aixerit! Mes quapo!

Quan ell pensí en festejar

a' cada plech de manken,

cent pubillas y durá.

Si fá o' no fá, igual que jo

que may hi he agradat a' cap!

Ja sabé, sols las boniques

son las que sempre he crecat

¡ Y com jo no ho he estat gaire ----

(Referintse á la cara)

Si n' he fet tant d'escarrás!

Ab l'ayre, el sol y la pluja!

Vaja, quin, no t pots queixar

que per la perla del poble

be'n ets vist afalagat!

¡ Bona bresa! ¡ quantes voltes

al retornar del treball,

aqueix coll polsós y negre,

l'enroscava ella ab son bras.

Ab un brasset, que la seda

no te finó mes serau!

Aqueixa cara rasposa,

quantes voltes la besa,

ab aquells llabrets tan monos,

que semblavan de coral!

Quan em pensa ab aquell temps
apar com que troba estrany
que aquella nina petita,
sia mare y sia gran! ----

A fe' de mon, que 'l lliscame
per aqueix torrent avall,
hi trovo tant dolça restada
que no me'n mouria may!

(Cambiant de pensament)

¡Y aquells dropsos si no'm venhen,

¡quina feyna que faràn! (Dirigintse al fondo)

Anemhi a donar una volta. (Repensantse)

No, qu'el moy potse' hi vindrà.

Escena III

- Dits y Anton. -

Ant.

(Entrant)

Bon dia, Quim.

Quim. Deu vos quart.

Ant. Que's pot veure a' la mestressa?

Quim. No crech que sia privat.

Ant. Sempre esteu de bon humor.

Quim. Oh! jo sempre ja se sab!

Ant. Doncas diguentli que surti
que jo li tindh de parlar.

Quim. No seré jo qui li digui,
sápiquen que fora en va.

Ant. (Enfadantshi)

Vaja, deixeuos de bromes,
He es o' no?

Quim. Per dir veritat

casi no se' que respondrer:

Mh' en Navarra's va arribar,

y cuan lo voy es aqui?

per me 's mon del seu costat.
¡Si tot se tomba y se gira!
¡Si lo de dalt se'n va a baix!
Si a la Forera, fins la roba
de les festes s'ha posat!

l
Escena IV.

- Dits. - Narcís y Forera. -

(Que surt arreglant amorosament
a en Narcís que demostra
marcada tristesa.)

For. Per mes que passi y que digui
may te puch veure arreglat (Comonentlo)
Lo llas a mitj fer.... (Reparant ab l'inton)

Ola, For!

Vos per aquí?

Aut.

Se us fa estrany?

Fer. Cási, cási. Fa tan temps
que no veniau al mas....

(et l'Arcis mirantel)

Ara si que fas mes goig.

(et l'Anton ab satisfacció)

Cert que es un heren com cal?

Ant. Si casi no l'conexia

Ja us dich jo que s'ha espigat!

Nar. Tal volta feya molt temps
que no m'havia vist....

Ant. Anys,

Fer.

(et Narcis)

De següé no l' deus coneixet,

Es l'Anton lo del mas gran.

Nar.

(Ab turbació)

Vosté? Si, en finch una idea...

Un sent fora vá olvidant....

Guim. Que vens Narcís? (Senyalant la porta del fondo)

Narc. Desseguida.

(Donant la ma a l'Anton)

- Ja sab que pot disposar

Ant. Moltes gràcies, igualment

Nar.

(Focant a la Teresa per la espalla ab carinyo)

Fins després.

Fer.

(Ab efusió)

Forna aïnat

(A Guim al instant de sortir)

No el fassis passar pe'l marje

Ping ja sab què hi ha molt mal pas!

Guim

(Ab mofa)

No fos cosa que càigues! (Dirigintse a l'Anton)

Com aquí no hi ha estat may! (Atrantser)

Sempre la mateixa dona. (Teresa's queda al portal)

mirant-se els fins que figura los
part de vista)

Fer.

(Reincant al prosceni referintse

a l'Araís)

M'ha semblat trist. Que vindrà ?

Escena V.

Ceresca & Anton.

Ant. És un hereu que fa goig!

Fer.

(Ab satisfacció)

Veritat que sí? Aixerit

y sobre tot aplicat.

Estudia ab un desitj!

Y a bon aixot ningú l'guanya,

un cor molt noble, aixó sí. (Donantli una cadira)

Assentantse.

Ant.

(Sentantse)

Us diré

de ma vinguda 'l motiu.

Veureu; com ja fa tants anys

que tots dos ne som uehins,

m'han sobrat las ocasions

per sabé 'ls vostres profits.

Sé que sou tot una dona;

perque ja no hi ha mes que dir,

que empenyat van troba' 'l más

y de tot vos heu eixit.

Cert que no haben sossegat

Fer.

(Interrumpint)

Treballava pe 'l meu fill,

y Deu que del cel ho veyja,

ha cumplert los meus desitjs

Ant. Com que jo tot ho sabia
li deya á la dona; aixís

voldria jo que tu fossis!
que m' descomressis a mi;
mes in tan sols m' escoltava;
sempre resant o ensint
perque m' governés las pernas
may me n' vaig pogué servir.
Mes deixant això de banda,
parlem del que m' porta aquí.
Vindo soch y del entorn
jo só lo pagés mes rich;
no tinc no mes qu' una filla
que no 'ns té que dar nequit,
periq que s' está casi sempre
a casa d' uns meus ensins
y la tinc mitj compromesa
ab l' heréu de can Felici,
qu' encara qu' un xiquet ensa

te pessetes a desdir...

Fer. (Est a que vindrà a parar?)

Ant. Tot això que vos he dit,
es per donarvos a entendre
que se' que per tots estils
me conveniu y he resolt
qu'ns habem de casa' ab mi!

Fer.

(Sorpresa)

Jo?

Ant. Que hi troben? Se'ls capituls
digueu lo vostre desitj
y s'arreglará....

Fer.

(Interrumpintlo ab gravetat)

Anton gracies;
vos agrabeixo aquets fins
mes sento, tenir que dirvos
que jo no'ns puch doná' l sí.

Ant.

(Absantse enfadat)

Donchs això es dirme que no' ?
 Ara mateix, tot seguint,
 me donaren las rahons,
 me direu per quin motiu,
 sent jo molt mes rich que vos
 me doneu un xacro aixís !

Ter.

Anton jo lliure com l'aire,
 puch dirhos que no o' que sí,
 que de mas accions lo compte
 sols dech a' Deu y al meu fill.
 Mes com sento fins orgull
 en podervos. di' l' motiu
 vos diré que d' anys enrera
 ja tinch altre compromís.

Ant.

(Ab rabia)

Bé, bé, me deixeu parat !

Si les dones!... Es á dir
que jo us temia per santa
y esteu plena d'embolics!

Fer.

(Indignada)

Anton, sou lo primer home
que 'l front m'ha fet enrogir.

(Senyalantli la porta ab lo
imperios)

Surtiu!... Que fins las parets
finch por que tornin per mi!

Ant. Me'n vaig més temer en compte...

(Amenassant)

Fer. Res haig d'escoltar. Surtiu!

que viva 'm cou la ferida
y entrar podria 'l meu fill!

(Feresa's queda senyalantli la
porta ab la ma, fins que 'l

(part de vista.)

Escena VI.

-Feresca ariat Rafael. -

Fer.

(Baixant al prosceni ab tristesa)

jDeu meu; al camp de la vida

sols hi ha planter de dolor!

L'aresta punxa abrevida

si cullí's vol una flor.

La malicia sempre fera,

llansa per tot, son veri,

tacant ab negra funera

tot enan troba en son camí!

Dia ab tanta ansia esperat,

mon gorg esparmes ab fel!

(Com si centis passos)

jAy, lo cor depressa bat

dint mon pit.

Raf.

(Que entra y al revelar corra á
ella ab gran efusió)

Fresa!

Fer.

(Ab crit que surt del cor)

Rafel!

Raf.

(Ab passió estremada agafantli
las duas mans)

Fresa, Fresa meva!! Al fi
puch tenirte; contemplarte,
y allí 'hont jo vági portarte
sempre, sempre, junt ab mi!
Ja no es somni mon plaher;
ja ab gorg podem estimarnos
que avuy pera separarnos
no hi ha á la terra poder!
Ja es tot meu, lo teu amor;
ja 'l cel ha tingut pietat

del dolor que ha trossejat
per tants anys mon pobre cor!
Ja units per un llís sagrat,
veurem l'amor que ab firmesa
en nostra dolça infantesa
tantas voltas hem jurat.
Ja ho veus; lo foc de ma fé
porto viu d'apartats climes...

(Saendintlla ab forsa)

Mes, Teresa, tu no m'estimes,
tu encara no m'has dit re.

Ter. Si terno que fugiran
los accents al contestarte
y sentiré al allunyarte;
¡Desperta que estàs comiant!
Si de tants anys de penar
ja de gosar no sabia;

no veus que tingh alegria
y estich penant per plorar!

Raf. Plorar tu? no per ma sort!

si de mes passions en guerra,
he anat al fons de la terra

per portarte un grapat d'or!

Rafel, me vares di, un dia,

ma hisenda tingh en perill

y fins que torni al meu fill

lo que serne d'ell debia,

no haig d'escolta' un mot d'amor,

que sentne tots dos tan pobres,

sols darli podem, de sobres

de la pobresa 'l dolor!

- Just, vaig dir, es ton patich;

mes jo a l'Australia anire,

y d'alli no tornare'

fins qu' en Narcís serà rieh.

Avuy at joyós anhel

jo ma promesa cumpleixo.

Ter.

(Alçant los ulls al cel)

Que es lo que he fet que mereixo
tanta ditxa, Deu del cel?

Serva per tu los tresors,
que ab tu suor has guanyat,
que a mi, també me has colmat
la fortuna ab los favors.

Deutes que empenyat lo mas
tenian, son ja pagadas,
que Deu, ab bones anyades
m'ha salvat d'aquell retràs.

Lo noy, ja es tot un hereu!

(Ab gran satisfaccio)

y loch jo, qui li ha guanyat!

si t' dich que no sé en veritat
com donar gràcies a Deu!

Raf. Doncas; com vulguis, tens son
que jo per tu'ls he portat.

(Mirantla ab intenció)

I ja ho tens tot arreglat?
I ja ho has dit a l'home?

Ler.

(Ab turbació)

Veuràs.... segons a m'aquí....

Raf.

(Mirantla fieso)

I a en Narcís....

Ler.

(Confosa)

Encara no.

Raf.

(Ab inquietut)

No sé perquè fas això.
Que vols que hi trobi que dir?

Ler. Cert: mes volentli parlar,

com si'm lligués un cordill ----
Haber de dir a' son fill
la mare, que's vol casar! ----

Raf. (Ab reconvençió)

Fresa.

Ger. Si, si li diré.

Raf. Ja no m'espero ni un dia!
avuy a' la rectoria;
no'm deturo mes per ré.

Ger. Ja enfadat! ----

Raf. Engeosit!

Cuan jo ab tan gran impaciencia! ----
por finch que per tu l'ausencia
ha estat mare del olvit!

Ger. Vols entristirme! Celós!

pensa sempre lo mateix
que si en los cors l'amor creix,

ja per amar, ne tinc dos!
Del que bat per en Narcís,
no'n trech per tu ni una mica!
D'allí hont lo cor hi radica

(sempalant la punta del dit)

no'n trech per ell, ni aixís.

Raf.

(Ab recel)

Donchs sen tan iguals, si un dia,
per etsár á triar fos.....

Ter.

(Evadint la resposta)

Rafel, crech qu' es á las dos
que's tanca á la rectoria.

A buscar ves los papers
y entant jo ho diré á l'Arcis.

Raf.

Si, bressa si; fecho aixís
y celos no'm durás mes
Que de tants anys d'estimarte

y de tants anys de volente;
fins sent ma ditxa tan certa

(Ab presentiment)

sent lo temor de deixarte.

Fer. No es més que per un moment.

D'aquí al poble hi ha una horeta.
hi hi aniràs depresseta....

Raf. Voldria anar com lo vent
y ja serne de regres

Fer. De ventret joyós m'animes

Raf. (Ab passió)

Com jo t'estimo, m'estimes?

Fer. Com tu no; t'estimo mes!

Raf. Ventura m' dones molt gran

y tant al dirinho m' agrades,
que ho hauràs de dir cent vegades

ping de sentirho en finch fam. (Sentint la cansa.)

pana del convent que toca
las deu)

Las deu ?

Fer. Tocan del convent.

Raf. (Escoltant ab goig)

Sembla estrany! Igual brunseix
Lo so qu' avans. Lo mateix

(Formantho a' escoltar)

Prou l'he tingut ben present!

Fer. Rafel, sabent l'hora que es!

Raf. Mira, ficat dins, sino
no'm treus ni a cops de bastó.

Fer. Donchs me'n hi vaig

(Veient que vol abraçarla y
ficantse a dintre)

fins després!...

Raf. No; ni pe'l temps ni l'ausencia

ma passió se' es endormida
Sol ha estat de ma existencia
lo sol amor de ma vida!

Com quan tenia quinze anys
junt á n'ella 'm bat lo cor

(anantseu)

que 'l goig no 'm máti Senyor
que avuy cullo 'ls meus afanys!

l Escena VII.

- Quim Narcís. -

(Quim qu'entra seguint de Narcís
figurant que continuan una conver-
sació comensada)

Quim. Si la culpa es de ta mare;
á mi no m'ho treus del cap!
Será la seva desgracia

Lo deixarte esse advocat!

Ella per donarte gust

sempre, tot ho ha trovat pla;

y després que tant ha fet

di' encara que tens pesars

Nar.

(Ab tristesa)

Com que jo no l'haig de dir....

Quim. Lo qu' en Quim ha endevinat,

no ha de conèixer tu mare

que t'entén sense parlar?

Si m' hagués eregut a mi!....

(Cambiant de tó)

Mes ara l' passat passat

y digam que t' dona pena;

neurém si s' pot arreglar

sen'se qu' ella m' hegui senent.

(Veient que no li respon)

Es potse' que potse' has perdut l'any;
o' que no téns prou diners,
y deus y estás empenyat?

Nar. No, Quim; si diners me'n sobran

(Ab pena)

Pero pensament formal
he fet de marxar a la Habana
y tenc l' disgust tan gran....

Quim.

(Sens saber lo que li passa)

Narcis: no t'he sentit be!

Al se' qu' un va entrant ab anys
tot se trastessa. Tu' has dit?

Nar. Que a América vull anar.

Quim. Èu! Narcis, tu no ets mal fill,

de fer això no ets capàs!

È' has cregut que com te renyo
no t'estimo, y has probat

y a fe' has sortit ab la fèra,

(Ensenyantli una llàgrima)

veus com ploro? Donchs ja ho sabs.

Ara no hi torius may més;

lo pobre Quim te massa anys

y en tot y saber qu'es xansa,

(Fentli posa' la mà al pit)

mira com lo cor me bat!

Si moltes voltes rindino,

y te renys, no es per mal,

es que crech que aquí a montanya

hi estas millor que allà baix,

y qu'allo' no't convie prou;

mes ara deixemho esta,

ni tu en parlaras may més

ni jo tampoch, veritat?

Nar.

(Ab sentiment)

Quim, cada paraula vostra
mes endintre 'm clava el clau
Ay! eman sentiren que la mare
vos diguè ab justicia gran,
que so' un mal fill, un infame,
que mal pays 'ls sens afany,

(Ficantse á dintre ab desesperació)

digneuli que si aixís obro
es que soch molt desditxat.

Escena VIII.

- Quim, luego Teresa. -

Quim.

(Que l'ha vist sortir admirat cridant)

Teresa Teresa

Ter.

(Sortint ab naturalitat)

Quim, qué passa?

Hi ha alguna cosa á la vinya?

Luim. (Atjitat)

Qu' al Arçis n' hi passa alguna
que t' juro que no es petita.

Ter. (Sobresaltada)

M' espanten!

Luim. (Agafantli la mà)

Oh! ja tremola

(Deixantli esta)

No hi ha por que res te diga,

Ter. Luim, per Deu!

Luim. Ves, crida al noy,
prova si ell mateix t' ho explica.

(Injant a dalt)

(No es possible tinga cor
per donarli tal ferida)

¿Qu' es lo que haurà succehit?

Ter. Apar que lo cor se 'n lliga.....

l
Escena IX.

Teresa - Andreu - Pau.

(Andreu y Pau arriban per la porta del foro portant una portadora de rahims)

And. -

(Ensenyantlos á la Teresa que preocupa-
da ab lo seu pensament ni se 'ls mira)

I quims rahims més bonichs!

(A Pau)

Tots d'un cop me 'ls menjaría!

Pau.

(A Andreu)

Ja 't dich jo que hi ha una anyada.

Ter.

(Que no se 'ls ha escoltat)

Digueu á l'Arís que vingui.

Pau.

Donchs hauré de pujá á dalt

que m'ha semblat quant veniam

que l'hi vist á la finestra

(posantse la ma en lo front)

axis, tal com si llegia.

Pau.

(Dirigitse a l'Andreu que desde
l'instant en que han deixat la por-
tadora en terra ha quedat adormit)

j'etpa! apa! La dorms?

And.

¿Quins crits?

¿M'has espantat! Feu malicia
de despertar d'aquies modo!

Pau

(ab to' de burla)

Donchs de quin t'agradaria?

Fer.

(Impacient)

Vaja de pressa!

(Ficantse a dintre seguint de Pau)

(aludint a Teresa)

No entench
com té de greix ni una lliura!

Escena X.

- Teresa aiat Narcís. -

Ter. Quan en Guim, ab lo seu gènit,
de tal manera m'indica....

(Alçant los ulls al cel)

Oh, Déu meu! quin nuvol negre
ensola 'l sol de ma dreta?

Nar.

(Sortint)

Mare!....

Ter.

(Mirantli 'ls ulls com si volgués
penetrar dins lo seu cor)

Narcís! En has plorat?

Y que t'ens? que t'ha passat? Digas.

Nar.

(Sento que 'l valor me falta
Jo?.... Y ara!.... quina mania!

Ter.

Narcís, desde que vas néixer
jo sols he vist per ta vista,

he sentit per lo teu cor

he viscut perquè vivias.

Y t'has pensat amagar-me

lo que los ulls endevinan,

a' la que may trova' cosa

que per tu fos impossible?

Ay! quan a' mi me la callas

es que deu ser molt indigna.

Nar. Es mare, que al cor del home

l'ambissio' tant lo fascina

que las riqueses mes grans

d'un cop tenides voldria!

no 'l satisfé, gosi avuy,

lo qu'ahir, creya sa ditxa

ab lo present sols se pensa!

cap endetràs no s'hi mira!

Y així, jo quien lo cor sento

de eis vin dalé la fatiga,
ja los camps de mes montanyes
no donan goig a ma vista,
la ciutat de Barcelona,
ja a los meus ulls es petita!
Lo vell de la mar undosa
l'espai contemplar sens vida,
vell de los boscos d'América
gostar les playroses brises.....

Ter.

(Interrompible dolorosamente ferida)

Narcís, no dauris l'espasa
ab que 'm vols dar la ferida!
Vull la veritat caberme;

(Ab convenciment)

no es l'ambició lo que 't guia

(Veient que vol contradir-la ab
energia)

Iron! una mare conies sempre
quan un fill seu diu mentida!

(Francisco)

Narcís, jo que per tu he estat,
mes qu'una mare, l'amiga
à la qui tu confiaves
les penes, les alegries
perquè no'm troves arny
de supignertes - prou digna?

Les penes semblan més grans
quan mes se les te oprinides
y a' voltas, d'ols conort trovan
tant solament en lo dirles.

Quantes vegades, recordau
lo que creyas impossible,
t'ho ha lograt la teva mare
com la cosa més sencilla.

Nar. Escoltantros l'esperansa
renais en l'anima mia!

Ter. I perquè no? Lo cor obram
y s'calmarán las fadigas.

Nar. Vos que del mon allunyada
heu viscut sempre tranquila,
no comprendren qu'existeixin
passions que s'han tant vives;
que de nit lo bon nos robín,
que de dia sempre feres
en lo cor y el pensament
entre totas hi dominan!
Es en va que l'home intenti
oblidar, que quan be' estima,
l'amor no desapareix
més que arrancantli la vida!

Ter.

(Al recel)

Luan ab un cor com lo tén
que tant sols noblesa abriga
lo amor arrecla, es que 'l sent
per qui de rebel n'és digne....

Nar. (Ab passió)

Oh! si ho es!....

Ler. Donchs allavors....

Nar. Pobre mare! Tant sencilla
no compreneu que en lo mon
mes que tot se necessitan
diners.... (Ab alegria)

Ler. ¿I per ells t'apenes?
(Ab pena)

Va, a! ¿qué mereixeries
per haber pensat deixarme
y ariarten... Si m'esgarrifa
tant sols de pensarhi!....

Nar.

(Avergonyit)

Mare!

Ger.

(Ab carinyo)

Ja t' trobaré un altre dia.
 És que el moy s'ha enamorat
 potser, d'una nina rica,
 y com es orgulloset,
 per por que la gent no digan
 qu'ell sent pobre, no es per ella....
 Que tal la mare, endevina?

(Veient que no li respon)

Ja es hora de que responguis,
 qu'ara ja mes, no'n sabria.

Nar.

Me témo que d'altre modo
 al saber d'hont es perbilla....

Ger.

(Ab orgullosa satisfacció)

Tu ets un hereu, qu'aray téns

mes de xexanta mil lliuras!

Nar.

Sorprès y content

Mare!

Fer.

Ah! no t'ho pensaves!

Nar.

Com lo dels credits sabia....

Fer.

Ingrat? Tant anys de treball

fan la sort. Benhits sian!

Nar.

Go....

Fer.

(Tapantli la boca)

Re has de dir. A Cervera

y a demanar la pubilla:

ja estich frisant pera veurela....

Nar.

Si es del poble!

Fer.

(Ab gran alegria)

Quina ditxa!

(Veient a Quim que baixa)

Esten alegre! se'ns casa;

(Senzalantli á l'Arcis)

y es la núvia de la vila!

(et Arcis)

Mes vaja, contans d'hont es
que estém ab ansia

Quim.

(Ab interés)

Explicat!

Nar. Fa poch rato que 'l sen pare
d'aquí ha sortit.

Fer.

(Ab esglay)

Es la filla

de l'Anton?

Nar.

Si, ¿ que tenies

qu' aixís glassen ma alegria?

Fer.

(Ab energia)

Que ab fer semblant casament

no hi penses més, ni un sol dia.

Nar. Mes perquè? No m'heu dit ara
qui es nostra hisenda peron rica?

Fer. Si, fill meu, mes han passat
certas coses ... de familia, (Perturbada)
rahons, de vehins ... que fan
eis matrimoni impossible.

Nar. Riquesa era 'l meu anhel,
la linch, y no 's necessita!
Hi ha qui diu que ab diners
tot se alcanza; vil mentida!

Fer. Es cert que hi pot have' algu
ditros en aqueixa vida?

Nar. Perque lo cor m'heu obert
als puos vandals de la ditxa
per femme in mitj de ma gloria
mes esperances a' onques?

Fer. Quan per certs fets a' l'Anton

li digné' quan mereixia
brill de rabiosa venjanca
á dolls sortí de la vista;
aray la veurá completa
donantme sa negativa.

Nar.

(Suplicant)

Mes vos li demanaven,
vos ho faren per ma ditxa,
no voldren que lo fill vostre
ab lo cor á trossos visca!

Noy.

(A la Beresa desde la porta)

De part del seny' Rectó
que anéu á la rectoria.

(Beresa que venenuda per la desesperació del seu fill sembla com si 's decidís á consolarlo, se deixa caure desalentada á la veu del Noy que li recorda á Rafael; mes venent

la creua lluyta de son cor, diu ab dolorós esforços men-
tres se sent la campana del convent que toca l'Àve-
Maria)

Zer.

(A Quim)

Aprésens á di á l'Anton
que jo.... demano que vingi!

Acte sedon.

La escena representa un plaí. A la dreta del espectador y en primer
terme portal de la masia. A la esquerra un paller y al costat una
rampa que 's prolonga fins dalt de la montanya en qual lloch
té un gran precipici voltat per un marge. Montanya y con-
vent al fondo.

Escena primera

Pau y Andreu.

(Andreu apareix adormit al peu del paller. Pau, sostint

(de la casa y encenenent un cigarro de paper)

Pau. ¡Enderant, ja l'hem encés!

¡Quim dinar mes sustanciós!

No, vaja, no ha mancat res,

anech: pollastre ab arros....

¡Com si fos estat Nadal!

¡Ab tants plats, es estranyesa!

¡no hi han fet pas jens de mal

ni l'heren ni la mestressa!

¡Pero jo estich com un bot!

¡D l'Andreu? ¡Quins plats mes plens! (Cercantlo)

¡Hont deu para' aquell xicot!

Bo! ja dorm! Ey! Que no 'm sentis? (Despertantlo)

And. (Fregantse ls ulls); Té mes bé dormi una estona

després qu'uu ha ben dinat!....

Pau. (Ab mota) ¡Encara ab una poltrona

per estar ben repapat!

Si tot hom pensés com tu ... (Senyalantli 'l convent)

pochs hi aniriam allà.

And. Jo 't plich! És qui allò es molt diu,
a n' a mi 'm fa esgarrifa.

Pau. Y que diuen que no menjan,
ni dormen, ni 's diuen res...

And. Donchs no entench com s' ho arreglan
(Mirant dintre)

Pau. Merta. Anem, crech que ve'. (Ab ademan de anar-se'n)

And. Qui?

Pau. La Fresa!

And. (Abantse) De debo'?

Pau. (Mirant dintre) Esperat... S' han aterrat,

And. Ab qui?

Pau. Ab l' heren; per ço

m' ho creya quant han baixat.

And. (Mirant dintre) M' apar qui estàn de catxassa....

(Assentantse) La 'ns hi podem assentar.

Pau. Si veí, ab rahó....

And. Poca traseca!

Quant los veurem arribar

nos les piquem cap a l'hort....

No sossegaria may

si no ho fes aixís!

Pau.

Tens sort

que esta' distreta.

And.

Ja, ja!

la mestressa estar distreta?

Ja veuràs quina embestida!

ellira, no entenc com es feta

perque estich cert qu'adormida

sab si treballen o no....

Pau. Avuy alguna n'hi passa....

And. (Reflexionant) Potse' si que tens rahó.

No ha dinat, y segons trassa
deu esser....

Jan. (Interrumpint) Si, Per l'Arca.

Que te neguits per res mes?

And. Donchs caps que si fos així
y ell disgustos li des
fora de esser molt dolent!

Una mare com la Leva! (Formalisante)

Mira Jan; fins al present,
res envejs, ne'm subleva;
ni que vagin molt bonicks,
ni que vagin a l'arau,
ni que 'ls altres sigan ricks
y jo del treball esclau
ne'm fa ré.... pero quan miro
a una mare ab lo fill seu,
vivint tots dos, sens sentitcho

de aquell carinyo l'ens pren,
allavors si, dins mon cor
la enveja hi sento ab esglay,
que aquest benhaurat amor (Ab sentiment)
jo Jan, no l'he gosat may.
Tujant dalt l'altre vesprada
sens voler vaig reparar
per la porta mitj tançada
d'hont dorm l'Arís, soroll clar.
M'hi abanso ab tendre emois
sa mare, ~~sa mare~~ se l'contemplava
y ab dols emidats un petó
damunt son front estampava.
Jo no sé 'l que 'm va' passar
ni que vaig senti en mon pit....
lo que sé es que 'm vaig llevar....
sens que m' hagués adormit.

Jau. I això que t'agrada tant!.....

No t'hi encaparris, perquè
las cosas, sabs, van com van.---

Tampoch ni has de traure re.

And. No'm puch distraure d'això,

en tot y que'l cor me crema

perquè com diu lo rector,

Cada locu arau su tema. (Mirant dintre)

Ara si que'ls veig venir.

Jau. Donchs en marxa.

And. Cap a fora

que si'ns atrapam aquí

Jau. (Senzalantli.) Agafa la portadora!

(Andreu y Jau agafan la portadora, y Jau's

dirigeix cap al camí de la esquerra)

And. (Mirantse) No, jo pe'l marge no hi passo!

Jau. (Ab mofa) Qu'es que t'hi fa pe'l fonoll!

And.

(Fentlo amar cap a' la dreta)

Es que tot darrhi me instasso
jo no m'hi vull trencá l'coll!

Escena II.

Narcis, surt mirant per tots cantons y al veure a Pau
y Andreu que surten pe' l'foro dreta ls fa senyal d'atu-
rarlos.

Pau. (Ab reconvenis) ¡Tbo veus? Sa'ns han vist!

And. (Al veurer que es en Narcis) ¡Ell ray!

Nar. ¡Escolten! (Pau y Andreu baixan al prosceni)

And. ¡Qu' es necessita?

Nar. (Ab interés) Ab los anys que esten aquí,
de las heretats velinas
deben coneixe a tothom?

And. Desd' el mas de ca l' Antiga,
fins al de ca'n Montané:
de tots vos puch dar noticia.

Nar. I... de l'Anton?

Pau. ¿Lo Felix?

Nar. No, 'l del mas gran.

And. // et la vila

qui no 'l coneix? Es germà
de l'Abadessa del convent
de les monjes carmelites....

ha sigut tres cops arcaldia,
y segons diuen barrina
perque l'han tornin a fer...

Nar. (Interrumpint) Donchs aixis sabreu si 's diu
si ab algu ha tingut... renyines?

And. Aixó si que no ho se' pas!

Pau. Donchs jo si; que l'altre dia
deya en Luino, que ab l'heren Bosch
per alguns quartans d'olives....

Nar. (Interrumpint) No, no. Tull dir si se sap

qui algun rencor de família

i vell i nou ... existeixi

entre ell y ... aquesta masia.

And. D'això si que no'n sé res,
mes pot ser desseguida.

Nar. ¿Com?

And. ¡Caram! per la mestressa:
qui milló en pot dar notícia.

Nar. (Desalentat) Si; tenir rahó: aneu!

Pau. Jo no he sentit en ma vida....

Nar. Aneu!! (Impacient)

(Pau y Andreu anants en dret al foro)

Pau. ¿Qué l'has entès tu?

And. Ni ell mateix no se entendria....

Escena III.

Narcis ariat Teresa.

Nar. Que jo ho pregunthi a la mare!

no hi ha temor que m'ho diga!

sorda ha estat per los meus prechs; -

dura per mes tentatives

en capiquer la veritat!

En va retornant la vista

vers los anys de la infantesa

cerco un rastre que m'ho diga.

¿elles y quin? ¿Arany mateix

no parlava ab ella tranquila?

Desde l'un moment a l'altre

¿com aqueix odi s'explica?

¡Ay! si com ha dit la mare

fos certa sa negativa!

¡Amor meu que tan jorgís

dins lo meu cor te sentia

y que gelós te guardava

com presentalla divina

¿ perque conèixer m'has fet
emocions ja may sentides
y á ton dels oreig gosar
ventures d'un altre vida,
si en brassos de l'anyoransa
habia un jorn de morirme;
que no es respirar, que no es viure
quan al pit l'amor no hi nia,
ni quant brollan d'impaciencia,
l'ansietat nos assassina!

(Mirant dret al camí)

Ningú 's veu; Que haurá passat?
¿ Com sa tardansa s'explica? (Abademan de anar Sen)
¡Oh! si arc que ningú 'm veu...
(Resolt) Així mes prompte ho sabria.

Fer. (Al veure que es dirigeix á la porta)
Narris! Crech t'he demanat

que no sortissis!

Nar.

La vida

me acaba eixa terquedat!

¿ Com no han vingut desseguida?

¿ Quiè fa'n Quim? ¿ Perquè no ve
a tornarnos la resposta?

Fer.

Es tal volta que potsé
de decidirlo li costa

y prova.... Lo mal, aten

que massa prompte s'alcança...

Nar.

Així mes dura l'torment!

Fer.

I mes dura l'esperansa!

Si escoltes Deu, nostre anhel

tan depressa fill, viuriam,

que tan prompte naixeriam....

com tornariam al cel!

Mes contam de t'estimada

puix que sé per experiència
que el parlar de lo que agrada
es ramey per l'impaciència!

Nar. Si ja á dalt tota l'història
os la he dit sens falta' un mot!

j Lo creya que ma victòria
sols estribaba en lo dot!

podh podia jo pensar-me....

y molt menys veientlo aquí!....

Fer. La t'ho he dit, sols per parlar-me

d'interesos va veni,

y al veure no'm conformava
ab los pactes qu'ell volia,

va dir.... lo que dret me dava
per treure de la masia.

Nar. (Desalentat) Donchs aixís vos creyen....

Fer.

Pensa

qu'es difícil d'arreglar.... (Ab esforços)

Lo olvidarme de l'ofensa

vaig sa filla a demanar,

puig qu' així es lo teu desitj.

Nar. (Ab vehemencia) Si mare; feuto per mi!

y sempre, sempre entremitj
d'una ventura sens fi

o pres d'un dolor sens mida,

recordaré lo que us dech

mentres que Deu me do vida!

Fer. (Enternida) ; Fill del meu cor, prou te crech!

Nar. Vos compendrer no podeu

ni tan sols tenirme esment,

de aytal ditra lo dolz preu

ni 'l dolor de son torment.

A casarvos obligada

no heu sabut lo qu'es amar,

que l'estar enamorada
no es igual que l'estimar!
ni tampoch es la passio
que pura per mi heu sentit....

Fer. (Interrumpintlo) Si res del amor se fa,
ni de lluytes del esprit,
ni de plers, ni dolor greu;
encar que't sembli sensill
per poder parlar del meu
esperat a' tindre un fill!

Mar. Es pot be prou judiciar
veient hont lo vostre alcansa....

(Mirant altre volta dret al camí)

jalles com se pot explicar
d'en Guim la llarga tardansa!

Fer. Que per ell es lluny, coneix,
y pots tenir la certesa

de que vindrà ab ell mateix
sabent que així 'ns interessa.

Nar. Juan ab frisona se espera
j còm tarda 'l temps a' passà!

Fer. Ah, que trista es ma quimera!

Nar. Sa 'ls veig! (Ab alegria)

Fer. Deu meu! que dirà? (Ab ansietat)

Vèsten a dintre, Narcis, (A Narcis)

deixam a soles ab ell.

Nar. Mare.... (Resistint)

Fer. Créume, fesho aixís

Nar. És..... (Pregant)

Fer. Sequèix lo meu consell.

Escena III

Ferresa - Anton - Quim.

Quim. Y quim home mes tossut

(Que arriba seguint de l'Anton)

se creya que l'enganyaba!

Vols veis? (A la Teresa)

Ter. Qu' aneu ab lo noy

y per re us moguen de casa.

(Quim s'en va seguint de Narcís)

Ant. No'm pensava que tan prompte.... (Ab mofa)

Ter. Lo mon te coses estranyes,

allo' que menys un se pensa,

sempre es aton lo que passa.

Ant. Tinch pressa y vull sapigues.

Ter. (Ma lanch ne sento glassar-se)

Lo per qué us he demanat?

Ant. Clár, dona, menos catxassa!

Ter. Segons m'heu donat a' entendre,

saben com a' cosa clara,

que avuy ne tinch ja l'hisenda
de crédits desembassada:

mes de xexanta mil lliures
s'es calculat que passaran
los interessos que tinch;
y de tots á la plegada
á l'Arcís faig donació,
si ab la vostra filla s'casa.

(Si així el tentés.....)

Ant.

(Després de reflexionar)

Só gat vell
y de plá no se m'atrapa!
Per quin motiu?

Ter.

Mes paciència.

Ant.

Es qu'á mi, las cosas clares.

Ter.

Segons m'ha contat lo moy,
ensemps á la classe anaran
ab lo fill dels ensins vostres,
y així frecuentant la casa,

trobanthi á la vostra filla,
que hi va anar per temporada,
y un dia, parlant del poble,
y un altre, de sas montanyes,
se'n va' agradar en Narcís
ab la estimació més santa!

Li declará 'l seu amor,
y ella com ben ensenyada,
responqué fora de ditxa
si ho consentís lo seu pare.

Lo noy ab justa impaciencia,
va demanar que una carta,
vos escribis la cusina,
entantant lo que passava,
mentres qu' ell aquí venia
mon permis á demanarme
et lo qu' entench la cosina

no us digné de quina casa
era heren, lo qui volia
ab la Marieta casarse;
puig qu' eis mati de Cervera
n' hi han enviat una carta
ab una á dintre de vostra,
que diu no volen donarla
mes que á un heren de riqueses,
puig la volen hisendada;
jo que us sé prou enterat
dels interessos de casa
he trobat que la resposta
se'm feya un xiquet estranya!
y m' he dit.... l'Anton Sabent (Ab temor)
que s'estiman... es bon pare
y al saber la donació.... (Interrumpint)

Ant. No aneu pas del tot errada....

Fer. Ah, Antoni! Quin pes més gran
m'haveu tret ab tals paraules! (Animada)

Com feya tan poca estona
que pel meu geint portada....
y es així, lo tinch tan fort,
que per res... semblo embujada....

Creya'm guardavan rencor
y us juro que hi estat ab ansia!

Mes ells no hi tenen cap culpa
y no era just de pagarla! (Ab naturalitat)

Ant. Es clar, que hi tenen que veure?

De lo passat, no se'n parla.

Fer. Ah! May hauria cregut....

Mes no es estrany, si sora pare! (Formalisantse)

Així, la vinda Sampere

la vostra filla us demana.

Ant. I jo de grat vos la dono. (Apotehida)

Fer. Reina del cel! gracies! gracies!

Deu vos bencheixi, Anton,

jo dintre del cor grabada

Ant. Més, posa una condició! (Interrumpint-la)

Fer. Oh! ni que siver cinquanta!

Ant. Que l' dia que ls noys se casin
nos casem també nosaltres.

Fer. Que' heu dit? (Espantada)

Ant. Lo que sentiu.

Fer. (Ab firmesa) May!

Ant. Donchs deixemho com estava!

Fer. Més no us he dit que la noya
està d'ell enamorada?

Ant. Oh! ja se li passará,

son ximpleses de quitxalla!

Fer. Es la edad que s' viu d' amor,
que s' estima ab més confiança!

Vos l'arbre no trencareu (Suplicant)

al bell punt de la brotada!

Vos sou pare, y no fareu

d'un fill vostre la desgracia!

Ant. Ni vos tampoch. I iguals som. (Ab calma)

Cor. Es distinta nostra causa (Ab arrebat)

Et mi no'm pertany lo cor

que dins mon pit sento bate,

no es meu lo vir pensament

que dins ma pensa s'excalta,

no es meua la voluntat

que dins lo meu cor batalla;

es d'un home generós

que fiut ab ma paraula

sens dupstar de ma promesa,

deixa sa terra, sa patria,

y ana a l'altre part del mon

una fortuna a cercarme,
fortuna qu'ab la suor
de son front ha estat guanyada!

I es tan viva la passió
que dels nostres cors esclata,
y ses arrels han sigut
pel nostre plor tan regades,
que tant fondo han treballat,
qu'es precis per arrancarles
fermos a trossos lo cor
y acabar de una vegada!

Ant. De tot lo qu'heu dit, a mi
me té sens cap mica d'ansia.

Se' que son dona de bé
y lo demés poch m'espanta.
Ara'l que us diré escolten;
enant vaig enviar la carta

que ha vist arribar a varis,
tament me una etzagallada,

vaig fer qu' un propi a la noya
anés pressis a cercarme,

y ja ja llarga estoneta!
que la tinch tancada a casa!

Si dins mitj hora no son

a' ca' el notari 'l si a' dar-me

del rey Felix y la noya

se faran les esposalles

Per lo tant dintre mitj hora!

Fer. Pero vos no teniu anima (Ab desesperacio')

Ant. (Aixo' com mes duraria (Atrantren)

fora tasca mes pesada.)

Lo dit, dit (A Teresa)

Escena IV.

- Teresa - Quim. -

Quim. (Que surt de modo que 's'entén ha sentit lo qu'ha passat)

Ah vint anys menos!....

Ter. Hauen sentit? (Amenassant)

Quim. Massa, massa!

Ter. I quin remey m'hi troben?

Ah Quim, lo dolor me mata.

Quim. No es que jo no t'haqués dit
ja de sempre lo que t'passa.

Tréurel lluny a' estudiar....

tenido fora de casa....

Ter. Que te que veure?....

Quim. Prou! prou!

No 's fa això quan se treballa.

Ter. Quan Deu disposa una cosa,
feu lo que feu, allò passa.

Guim. Tu te l'haurias vist sempre....

Fer. Ja no es del cas de parlar-ne...

Guim. Tens raó. I que pensas fer.

Fer. ¡Iba flaca raó deemanya!

Cor y cap, a' un mateix temps

lluytant a' fera batalla;

quant lo cor me diu que sí,

la voluntat no m'hi alcança!

Jo no vull, y de cap modo

fer del meu fill la desgracia,

mas per matar l'amor meu,

Ay, Guim! lo valor me manca!

Guim. Les coses es necessari (Commoquit)

de madurar-les, ab calma;

enant volen fer-se de pressa....

Fer. Volant avé l temps avansa!

Guim. Es cert; mes l'Arcis es jove,

vint anys va cumplir per Pasqua.

En aqueixa estat, les penes

ténen molt curta durada!

Quan l'any arriba 'l bon temps

fan poca por las borrascues.

Fer. No es de vovs la passió seva,

es ardenta, es exaltada!

Per ella anarsen volia (Ab horror.)

á n'allí 'hont lo clima mata!

y sens tenirm' compassió (Ab sentiment.)

per ella, Quim me deixava!

Quim. Potséer no hu hauria fét.

Las cosas quant s'es al acte....

Fer. Lo dolor que l'aformenta

lo porta escrit á la cara.

Quim. Lo foeh quan va' mes depressa

es creu, quan mes prompte passa.

Jove y rich.... no tingas por
oblidará y sens tardansa.

Pero tu ma pobre Teresa

ficada en mitj de montanyes,

de la joventut primera

les il·lusions ja passades

en lo teu cor l'alegría

no li veurás tu renàixer!

Taldrá més qu'avans provenim.

Ter. Creyem trovar mèdi.... (ab esperansa)

Escena V.

- Dits. - Narcís. -

Ter.

(Ab agitació cap á la Teresa
y agafantli las duas mans)

Mare

diu que á lo vostre carinyo

ma ventura es confiada! (Ensenyantli una carta)

En eix instant la Marieta

m'ha franès aqueixa carta,

En ella diu que l'Anton,

si dintre un quart, a' la llarga,

no li donarà la resposta

de no se qué, qu'us demana;

a' sa filla... a' la Marieta, (Ab sentiment marcat.)

ab lo noy Felix la casa!

Les claus teniu de ma ditxa,

I vos no volen donarles? (Ab reconvençió)

Que es lo que ab ell ha passat!

Quim. Si tú.... (Interrompintlo)

Fer. Quim, ni una paraula.

May a' la mare es un fill

qui té dret a' judicarla!

Mar. Perdó! perdó mare meva!

es ma ofensa ben ingrata!

Mes culpen a' ma passio
que de gelosia amarga

va llevant per tot la fel
de sa flaqueza insensata!

Atato humil la raho

que a'ixo us obliga. Molt alta
deu ser quan vos estimant

a' aquest fill, ab passio tanta,
a' n'ella sacrificaren

sa ditxa y ses esperances!

(Tenenda per l'emoio, vol contestarli, mes Luim
que la compren sense deixarla respondre)

Luim. Narcis, a' voltes lo cor,

ab ignocencia, ens enganya.

Sent una passio y presum

que ha de ser de gran durada;

y poch a poch, sense conèixer,
sent que poch a poch, s'acaba! (Suplicant)

Procura fer un esforç
y reflexionarho ab calma;

ets jove y oblidarás

lo temps fill meu, tot ho mata!

Nar. Primareuch d'aquessa vida, (Ab candidés)

no sé Quim, lo que o'hi passa,

coses son que ab la experiència,

es necessari comprarles (Ab passió)

Jo no sé, jo no puch dirho

lo que sento al fons de l'ànima.

Jo ignoro si son sos ulls,

o' ses negres trenes llargues,

o' sa tan gentil figura;

o' be sas galletes rosades;

lo que a' don costat me porta

lo que m'hi lliga y encanta;
jo sé tant sols qu'aprop d'ella
la llum del sol es mes clara,
la brisa m'besa mes dolça,
las flors son mes sutinades;
me sembla esmeraldes l'herba
y el riu me sembla de plata,
y lo non lo paradís
que el llibre de Deu nos parla!
Mes quan lluny de ella respiro
m'apar que la vida m'manca
dol y tristesa m'inspira
lo que aprop d'ella m'encanta,
las hores que ab ella volan
may en l'ausencia s'acaban;
y així en mitj de la fatiga
que tortura m'angustia,

veig cambiar mon paradís
per un riu riuert de llàgrimes!
Així donchs, crech que l'estimo
quant es possible estimarla,
puig de pensar la puch perdre
de dolor mon pit esclata, (Ab gran agitació)
que sens son amor, la vida
es per mi feixuga tasca!

Lluis. Pobret! (A Teresa, commogut)

Nar. j Mare, a' Deu pregau (Plorant)

que per plorar me ds llàgrimes!

Ter. I soch jo la que poguent (Ab emoció estremadíssima)
les mira sens aixugaries!

Lluis. Teresa! (Ab inquietut)

Ter. I soch jo la que ho veig, (Ab emoció creixent)
y dupto? I jo, jo soch mare!!
Naris, ve's a' dintre, prompte

y contesta a' la estimada,
que una mare tot ho veuq
quan de los seus fills se tracta!

Yés! (Ab to' imperios)

Nar. j Mare del cor! (Precipitantse en sos braços)

Fer. Fill meu! (Abraçantlo)

(Després de está un instant abraçats Teresa

l'empeny dolçament cap a' la porta, al arribar

al portal Naris vol parlar, mes ella tement

li faltin las forces l'obliga a' ficar-se a' dintre)

Quim. Teresa, qu' has fet? (Ab pena)

Fer. (Que durant un instant ha estat abatuda ab

solemnitat)

Sex mare!!

Quim. Las forces te mancarán

al bell mitj de la pujada! (Volentse animar)

Fer. Les roses Quim, fan mes por

de lluny, que quant un les passa!

(Cedint al sentiment)

No ho veuen! jo, jo no'm morcho

y es ja morta ma esperansa!

I ve, ve, estich com sempre (Escapantli' l plor)

Fins crech qu'estich animada!

Escena VI.

Dits. - Rafael. -

Fer. Ay!

(Veient a Rafael ab crit ofegat y doloris)

Raf. Fresca, 'l senyo' recto' (Ab naturalitat)

ja estona que esta' esperante!...

Fer.

(Ab una especie de deliri que sos-

tindra fins al acabar la escena)

A mi? Es en va. La la Fresca

ab lo seu Rafael no's casa!

Raf. S'afellat!

(A Guim ab esglay)

Fer.

Les teves penes

que ja creyas acabades
comensan! Y les riqueses
ja pots al aiga llensarles!

Y no es que s mori la Teresa,
no! Es..... es que s casa ab un altre!

(Teresa com espantada de lo que acaba de dir
se'n entra precipitadament a' la masia)

Escena VII

Luim - Rafel.

Raf. (Sens saber lo que li passa) Així de prompte;; Deu meu!
l'alegria l'ha suptrada
y sa raho'.....

Luim. (Ab tristesa) No, Rafel.

Raf.

(Saentintlo ab forta ansietat)

Donchs aviat! Digueu. Que passa?

Lium. Qu'aqueix món no es per delícies,
es tant sols per vall de llàgrimes!

Raf. Per Deu!

Lium. Un home ab cor poch noble
llarch temps hi ha qui abrigava
les intencions, segons contem,
de ferho tot, per casarse
ab la Gressa.

Raf. (Ab impaciencia) Pero això....

Lium. Ara

vaig dret al cas. Lo dimoni,

que coses fa, de diable,

ha fet, que 'l noy ab la filla
de l'Anton, vulla casarse.

I ell que no fa cas de prechs

ni de plors, perquè no té anima,

ha dit no hi consentirà.

si ab ell, la Eresa no s'casa;
y com que l'Arcis, d'un modo
s'ho ha prés, qu'a fe' dona llástimas,
sacrifica ella sa ditxa
perque es, Rafael, una santa!

Raf.

(Després de un instant de reflexió)

Encara que bé no'm sembla
en ella al fi, potser passa,
qu'haigi pogut; un moment!
pensar cosa.... tan infame!
Pero jo! jo es altre cosa!
Lo premi de ma constancia
finch, y no l'haig de perdre,
que a fe', Guim, ni ha costat massa!
Fa mes de vint anys, de passo,
que pe'l poble, nins encara,
los dos promesos nos deyan

al veurens quan junts anavam.

I tu ho saps, tu que vàs veurer

del cor meu la pena amarga

quan vàrem casar la Teresa;

tant sols tu, 'ls grans pots contarme

del dolor que và fer Trossos

lo meu cor, ple' de esperances!

I per no fe' ab ma presencia

sa vida mes desditxada,

lo teu consell vaig seguirne

allunyantme de ma patria

De prompte, se' la noticia

que vinda y lliure 's trovaras,

y sens pensá en las fatigues

de lo meu desitj en ales,

vinch aqui, la recompensa

del amor meu á cercarne.

També 'l subs, lo sacrifici
que vaig llavors imposarme!
Plena de deutes l'hisenda,
la pobre Teresa plorava
veient cause a la miseria
a lo fill de ses entranyes!
I jo, creyent ses promeses,
refiat de ses parantes
en busca d'or, préat vaig come
aquí apropet, a l'Australia! (Ab ironia)
I allí, quan en la fatiga
de la feyna més pesada,
a vaig sentia les gotes
de la suor per mes galtes,
y pe'l cansament mes forses
queyan ja debilitades;
deya: « Rafael, jes per ella! »

y allavors, Quim, hi tornava!

I avuy qu' al fi puch tenirla.... (Resolt)

La t' ho dich, m' ha costat massa!

Quim. I donchs, ¿ com vols arreglarho?

Raf.

(Després de pensa' un moment)

Vés a la bressa a cercarne

y un colp aquí, sens qu' ho esmenti,

portala a aquella bandada (Senyalant al pal·lé)

de modo que entendrer puga

jo, desde allí, las parantes. (De l' altra part del pal·lé)

y allavors, li dius que m' restan

a mi dos camins encara;

que estich resolt a seguirlos

mentre m' quedi una esperansa.

Lo primer mata' a l' Anton, (Ab agitació creixent)

o veure si ell a mi m' mata;

lo segon, conta' a l' Arcís

sens dilació lo que passa;
que quan un home s'ofega
mira poch allí 'hont s'agafa!

Guim. Rafel!

Raf. (Abironia) Prou faig quan m'espero
per veure 'l que més li agrada!

Guim. Vulla Deu frúrens en bé (Entrant a dintre)
de tant desfeta borrasca!

Escena VIII.

— Rafel, ariat Guim y Beresa. —

Raf. Lo estich tonto; no es possible
explicar lo que a mi 'm passa!
; Guim hagués dit quan plé de ditxa
aquies mati a n'aquí entrava
que sols a assistir venia
a la mort de ma esperansa!

Subriments, abnegació,
rés ha penetrat en la ànima.
¡Percebuda es la recompensa
que ha meregut ma constància!
Mes no serà: no veuré
mes il·lusions trossejades
que pam a pam, dit a dit,
no lluyti per defensarles
¡Que m'importa a mi en Narcís
ni son dolor, ni ses llàgrimes
si del que a n' a mi m'osega
m'ofega la sanxh qu'en raja?
Si m'fing por! Lo cap me bull
¡Sento com esgarrifances!
¡Casi crech que me l'estimo:
fins sembla que li tinc ràbia!

(Al di las ultimas palabras figura

(que la ven venir y corra a' amagarse detrás del pallé.)
 Escena IX.

(Quim surt seguit de Teresa que camina abatuda y dominada per un pensament fiso)

Quim.

(Portantla aprop del pallé.)

No está en Rafel com te pensas
 ¡ell te' esperansas encara!

(Teresa alza l' cap com admirada
 de que puga tenirlas y torna a' deixarlo caure convensuda de que no
 ni ha cap)

Diu que cercarà a' l' Anton
 y ho arreglarà a' bastonades,
 (Be les mercis) y el que queda....

Ter. Infelis! So cristiana,
 perquè may gósi de ditxa
 qu' hagi estat ab sanch comprada!

Llím. Donchs diu que dirà a' n' el noy (Ab temor)
y que ell al sabé 'l que passa...
es bon fill, y de cap modo
consentirà....

Fer.

(Que ha anat alcant poch á poch lo cap)

¡ Vil infamia!

Ell, ell m' estima! I a' mi,
a' mi m' ha cregut capassa
de veure plorá 'l meu fill,
contemprar sa pena amarga (Esgarrifada)
y jo ab ell esser ditxosa!!
¡ Com lo dolor l' ubriaga! (Molt commoguda)
Digneuli que mala esposa
fóra, no sent bona mare,
y ping sols médis indignes
ventura poden donarme, (Plorant)
no la vull!... m' estimo més (Plorant)

ser per sempre desditzada!

Escena X.

Dits. - Narcís. -

Nar.

(Qui surt ab la mantellina a las mans y diu ab temor desde la porta)

Vos porto la mantellina....

Lo temps tan depressa avansa....

(Teresa s dirigeix a n'ell en tant qui en Guim agafantli la ma' vol detenida)

Guim.

(Suplicant sens que Narcís ho senti)

Teresa; téus febra, no ho faccis!

No pots ab creu tan pesanta!

Ter.

(A Narcís ab agitació estremadissima)

Fill del meu cor! ets ditxós?

Nar. - És ma ventura estremada! (Desde el portal)

Ter.

(Ab crit que surt del cor corrent a n'ell)

Donchs endavant!

Aspens ha acabat de dir la última paraula, Ra-

fel puja á la rampa de la montanya del convent que
baixa fins al costat del pallé ahont ell ha estat ama-

gant durant la última escena.

Raf.

Endavant!

pero primer ma venjanca!

Juan per tractá l' casament

váigis á passar pe' l' marge,

lo meu cos, ja fet á trosos,

trovarás sota tas plantes!!

(Rafel arriba á dalt pero al instant d'omarse
á tirar daltabaix se sent l' orga del convent

y can agendolat dient)

Deu de justicia! Perdo'!

(Mes de prompté s'alea y mirant en derredor

sen diu ab desesperació.)

Ja á mi ¿ que m' resta? (Veient l' convent y corrent á n'ell)

Ah! la Trapa!

Ter.

(Que durant aqueixa escena ha estat posantse ma-
quinalment la mantellina sense adonar-se de
rés din á Guion que ha permanesent al mitj del
prosceni ab lo cap baix. Ab gran sentiment.)

Es ma vanitat darrera,
sols ella 'm don' forsas are,
quan per donarme la ditxa
me donya Deu la mortalla.
Guion, conteu á lo meu fill
fins 'hont arriba una mare!

(Talsant al cel las mans plegadas surt
violentament seguida de tres mentres bai-
xa 'l teló. L'orga se sent fins al'ultim instant)

Fi de la Comedia



! sept 21 1862

(The first of these was a very interesting one)

1862

It was a very interesting one

It was a very interesting one

(The first of these was a very interesting one)

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..